

Referințe bibliografice

1. Blaga, L. „Trilogia cunoașterii” opere, vol. 8, București, 1983.
2. Camus, A. „Fața și reversul. Mitul lui Sisif. Omul revoltat. Vara”, București, 1994
3. Dumitraș T. „Filozofie economică”, Chișinău, 2013
4. Țapoc V. „Teoria și metodologia științei contemporane: concepte și interpretări”, Chișinău, 2005

Eforturi de integrare a RM în activitatea economică-comercială cu România (1990-1996)

Irina Cereș conf. univ, dr.
catedra de ”Drept”, UCCM

Posibilitatea unei strânse colaborări în toate domeniile vieții politice, economice și spirituale între cele două țări, Republica Moldova și România, s-a creat odată cu proclamarea independenței Republicii Moldova la 27 august 1991 datorită condițiilor istorice, culturale și spirituale comune, hotarelor comune. Deja la 3 septembrie 1991 Parlamentul României în ședința sa aprobă Declarația Birourilor permanente ale Adunării Deputaților și Senatului României, întrunite în ședința comună extraordinară din 28 august 1991 privind recunoașterea independenței RM.³ Parlamentul României și a Republicii Moldova au făcut apeluri către parlamentele țărilor din Europa și din întreaga lume să acționeze pe lângă guvernele lor pentru recunoașterea independenței RM. Totodată parlamentul României s-a adresat Adunării Parlamentare a Consiliului Europei și Parlamentului European ca aceste organisme internaționale să recunoască independența RM.

România a fost și prima țară cu care RM încă la 29 august 1991 a stabilit relațiile diplomatice. Acestea relații, însă, în dependența de guvernatori, deveneau fie prioritare (până în 1993), fie se frâneau artificial (mai ales din primăvară 1994).

Situația politică din republică, divergențele politice, sociale și etnice, influența vizibilă a fostului centru imperial, inclusiv dezlănțuirea războiului din Transnistria în martie 1992, structura veche economică care a legat strâns producția locală de cea unională, precum și alți factori, influențau negativ asupra consolidării Republicii Moldova pe arena mondială. Concepțiile teoretice și eforturile practice preconizate de unele grupări politice și de unele persoane de

³ Moldova Suverană. – 1991. – 5 septembrie.

stat prevedeau orientarea Republicii Moldova și spre Vest, și spre Est⁴, prioritar acordând atenție mișcării de integrare în structurile europene, inclusiv prin România. Integrarea economică și politică cu România era preferată de anumite cercuri politice unioniste care la acea etapă activau cu mare insistență.

Semnificative în acest sens pot fi considerate simpozionul științific organizat la 7 decembrie 1992 la Chișinău, la tema: ”Integrarea economică a Republicii Moldova cu România” și articolul ”Aspecte ale integrării Republicii Moldova cu România”, semnat de Eugen Gîrla, șef de sector la institutul Național de Cercetări Economice și Financiare al Academiei de Studii Economice din Chișinău, și publicat în ”Țara” din 16 și 23 noiembrie 1993.

Obiectivul strategic principal de integrare era considerat crearea spațiului economic unic: libera circulație a forței de muncă, a capitalurilor, mărfurilor și serviciilor, unificarea sistemelor monetar-valutare, fiscale, bancare, vamale, de prețuri și tarifuluri; realizarea concomitentă a reformelor economice și promovarea de comun acord a politicii sociale. Se preconiza stabilirea unui sistem coordonat de relații, care ar asigura convergența politicilor economice: lichidarea dezechilibrului, apropierea și adaptarea economiilor Republicii Moldova și România. Erau prevăzute etapele acestei convergențe:

- dezvoltarea cooperării sectoarelor mixte;
- liberalizarea și intensificarea fluxului comercial;
- crearea uniunii vamale;
- formarea pieții comune;
- constituirea uniunilor economice, monetare și sociale.

Procesul de realizare a primei etape deja pornise. Guvernul României și Republicii Moldova au semnat acorduri de colaborare și cooperare economică în diferite domenii și sectoare de interes comun. Au fost adoptate hotărâri reciproce privind scutirea de taxe vamale, de import pentru mărfurile de proveniență, respectiv, românească și moldovenească.⁵

Erau menționate următoarele direcții de activitate:

- eliminarea barierelor tarifare și netarifare în desfășurarea schimburilor comerciale reciproce;
- promovarea în comun a exportului de mărfuri pe piețele din alte țări (prin România în Europa, Orientul Apropiat, Africa de Nord; prin Moldova spre C.S.I.) și a importurilor de materii prime;
- dezvoltarea infrastructurii, mai ales în domeniile energiei și comunicațiilor;
- stabilirea legăturilor directe între agenți economici;
- stimularea formării întreprinderilor moldo-române;

⁴ Etape, sisteme și priorități ale integrării moldo-române//Sfatul Țării. -1992.- 18 februarie.

⁵ Etape, sisteme și priorități ale integrării moldo-române//Sfatul Țării. – 1992. – 10 decembrie.

- stabilirea uniunii monetare și sociale, crearea cadrului instituțional al integrării, determinarea priorităților integrării etc.⁶

Preocupările Guvernului român de a sprijini economic RM erau vizibile. Din 1994 mărfurile de proveniență moldovenească expediate de unitățile de stat cu capital privat sau cooperatist au fost scutite de taxe vamale. În 1992 Guvernul României adoptă o nouă măsură de intensificare a comerțului dintre acestea două țări – toate mărfurile importate în sistemul barter din RM, chiar dacă erau produse în alte țări din C.S.I., au fost scutite de taxe vamale. Se urmărea prin aceasta acoperirea fondului de marfă, ce revine compensărilor, știut fiind faptul că RM se confrunta cu o serioasă criză economică.⁷

În afara de acordul de colaborare semnat cu Camera de Comerț și Industrie Națională a României până în anul 1996 au fost semnate în diferite perioade acorduri de colaborare cu 14 camere de comerț și industrie județene. Șase din ele au fost semnate în 1991, unul – în februarie 1995 cu Prahova.⁸ A contribuit la extinderea relațiilor cu România protocolul de colaborare în domeniul informaticii pentru anii 1994-1997, semnat de către Institutul de cercetări în informatică (România) și Centrul republican de informatică (Republica Moldova), colaborarea între care are loc încă din 1988 și constă în schimbul de informații, documentații, programe etc.⁹

Activitatea de transport între Moldova și România era reglementată de acordul interguvernamental în domeniul transportului auto, semnat la 28 octombrie 1992, în baza căruia funcționa sistemul fără de autorizații la circulația transportului de marfă pe teritoriul ambelor țări, precum și a celui de tranzit. Traficul de pasageri se efectua regulat în 12 orașe ale României. În vara anului 1995 partea română a introdus pentru posesorii de autoturisme particulare din R.M., care intră pe teritoriul României, un impozit în valoarea de 60 mii lei românești, iar Ministerul Transportului și Gospodăriei drumurilor al R.M. a introdus pentru posesorii de autoturisme din România, care intrau pe teritoriul Republicii Moldova, impozit de cinci dolari S.U.A.

Acorduri la nivel de stat, interministeriale și interdepartamentale au fost semnate în mai multe domenii. Cu scopul de a coordona activitatea în domeniul relațiilor dintre România și R.M. au fost create încă din 1992 Comitetul interministerial pentru relațiile economice dintre Republica Moldova și România. Pe lângă ambasada Republicii Moldova la București a fost creat Biroul comercial-economic.

⁶ Ibidem.

⁷ Taxe vamale// Moldova Suverană. – 1992. – 14 martie.

⁸ A.C.M.Ec.R.M. Departamentul relații economice externe. Nota informativă cu privire la activitatea Camerei de Comerț a R.M. în domeniul promovării relațiilor de colaborare cu România.

⁹ Ibidem. Protocolul de colaborare Moldova-România în domeniul informaticii pentru anii 1994-1997. Mapa: Materiale pentru ședința din noiembrie 1995.

Asupra relațiilor moldo-române influența negativ lipsa unui tratat de bază între state. Acesta a fost conceput încă în 1992 ca Tratat de fraternitate, apoi transformat de Republica Moldova în Tratat de bază, dar așa și nu a fost semnat. S-a târăgănit și îndeplinirea a altor acorduri. Încă în 1992 a fost semnat Acordul bilateral privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor. A fost semnat la București abia la 13 noiembrie 2009.¹⁰ Acordul despre evitarea dublei impuneri a fost semnat în 1995, dar intră în vigoare abia de la 1 ianuarie 1997¹¹ etc.

Se târăgăna și ratificarea unor legi, menite să activeze relațiile economice externe. De exemplu, proiectul legii Republicii Moldova cu privire la zonele de antreprenoriat libere a fost publicat în oficiosul "Sfatul Țării" încă la 11 iunie 1992, pe când legea a fost adoptată de parlament abia la 3 noiembrie 1995.

Au fost întreprinse multe alte măsuri, menite să favorizeze procesul de adaptare a Republicii Moldova la activitatea economică-comercială mondială, să creeze condiții favorabile pentru investițiile de capital în economia țării, garanțiile necesare pentru atragerea oamenilor de afaceri și agenților economici străini.

În iulie 1991 a fost adoptată de legislativ Legea R.M. cu privire la Banca Națională. Au fost adoptate și alte legi și hotărâri: Legea RM privind bazele activității economice externe în RM (ianuarie 1992); Legea RM cu privire la reglementarea importului și exportului de mărfuri și servicii (ianuarie 1992); Legea RM privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței (29 februarie 1992) etc. O importanță deosebită capătă Legea RM privind investițiile străine (1 aprilie 1992 și pusă în aplicație de la 15 aprilie). Cu unele modificări de mai târziu legea asigură investițiilor străini și întreprinderilor cu investiții străine garanții legislative:

- în caz de naționalizare sau expropriere a investițiilor străine;
- folosirea mijloacelor bănești în valuta RM;
- trecerea peste hotare a mijloacelor bănești în valută străină;
- în caz de schimbare a legilor;
- garanții suplimentare.

În cadrul acestor realizări merită să fie menționată Legea RM cu privire la reglementarea importului și exportului de mărfuri și servicii (ianuarie 1992). La 4 august 1992 a fost adoptată legea privind metodele de încheiere, aplicare, ratificare și denunțare a tratatelor și acordurilor internaționale. S-a dus un lucru

¹⁰ Cornel Ciobanu Facilitari pentru investitiile din Romania in R.Moldova si invers. [Moldova.org](http://www.moldova.org/facilitari-pentru-investitiile-din-romania-in-r-moldova-si-invers-205533-rom/) > [Economie](http://www.moldova.org/facilitari-pentru-investitiile-din-romania-in-r-moldova-si-invers-205533-rom/), 18 Ianuarie 2010. <http://www.moldova.org/facilitari-pentru-investitiile-din-romania-in-r-moldova-si-invers-205533-rom/>

¹¹ Relațiile comerciale-economice între România și Republica Moldova// Țara. – 1996. – 7 mai.

productiv pentru pregătirea unor proiecte de legi aprobate la sfârșitul anului 1995 – începutul anului 1996.

La 2 februarie 1996 a fost adoptată Legea cu privire la fondul rutier, care reglementa bazele juridice, organizatorice și financiare ale creării acestui fond. Tot în februarie a fost adoptată legea despre lizing – o formă modernă de arendă. La 28 noiembrie 1995 Parlamentul RM a adoptat schimbări în articolul 10 al legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, în baza căreia statul își asumă în conformitate cu articolul 126 al Constituției protejarea antreprenoriatului liber. O importanță mare în viața economică capătă Legea RM cu privire la sprijinul și protecția micului business, adoptată la 25 mai 1994 și supusă mai multor modificări etc.

La 26 iunie 1995 în RM începe să funcționeze bursa de valori. Au fost semnate acorduri cu România și cu alte țări, privitor la protecția reciprocă a investițiilor etc. La a doua adunare generală a Centrului Balcanic pentru cooperarea businessului mic și mijlociu, ce a avut loc la 31 martie - 1 aprilie 1995, RM devine membru al acestei organizații, create în 1992 de către Albania, Turcia, Grecia, România, Bulgaria. Menirea Centrului Balcanic a contribuit la crearea unui sistem informativ unic, la căutarea partenerilor, piețelor de desfacere, materiei prime, tehnologiilor avansate, investițiilor etc.¹²

Se creează mai multe organe, organizații, instituții pentru extinderea vieții economice a republicii, inclusiv a relațiilor economice externe: Curtea de Conturi, Comisia Guvernamentală pentru Reglementarea Comerțului Exterior, Departamentul Controlului Valmal; Departamentul pentru Controlul Financiar și Revizie etc. Se formează centre de business.

Un rol important în integrarea republicii în viața economică mondială, inclusiv și cu România, îi revine activității de organizare și participare la diferite expoziții internaționale, care devin centre de propagare a producției și de atragere a investițiilor străini. De exemplu, despre relațiile moldo-române, ca fiind cele mai intense, primate prin prisma activității expoziționale, Firma republicană de comerț exterior "Moldova Exim" și centrul internațional de expoziții informează următoarele:

La cele nouă târguri și expoziții organizate de centrul internațional de expoziții "Moldexpo" la Chișinău au participat 67 de firme și întreprinderi din România.¹³ La târgul universal de consum "Expo-Latinn-Forum" (24-28 octombrie 1995) și-au prezentat producția 49 de agenți economici români. Au fost semnate contracte de intenții evaluate la 20 mln. dolari S.U.A.¹⁴ Contracte

¹² Молдова – член Балканского центра...// Moldova și Lumea. – 1995. - № 3-4. p.21

¹³ A.C.M.Ec.R.M. Informație despre relațiile cu România în anul expozițional 1995. Mapa: Materialele ședinței din noiembrie privind relații ale R.M. cu România.

¹⁴ Ibidem.

avantajoase au fost încheiate de firmele "Mecanica" (Vaslui), pentru livrarea în republică a mașinilor de ambalaj în vid; "Mecanox" – semănătoare; "Româno-export – fire tricotate; "Stirom" – butelii de sticlă; "AMC" (Vaslui) – manometre; "Romecarlon" (Buzău) – filtre pentru apă etc. Datorită contractului încheiat de CIE "Moldexpo" și SA "Romexpo" pentru anii 1995-1996 a fost posibilă participarea în 1995 la TIBCO-95 (București) a 35 de întreprinderi și firme din Republica Moldova. Acestea au semnat 10 contracte și peste 120 de protocoale de intenții.¹⁵

Sistemul bancar al RM era reprezentat de Banca Națională a Moldovei (banca centrală a statului), 26 bănci comerciale pe acțiuni și două filiale ale băncilor străine. Resursele creditare ale B.N.M., inclusiv și creditele străine, erau vândute băncilor comerciale în mod competitiv prin intermediul licitațiilor creditare, se aplicau facilitățile de lombard, operațiunile bancare la piața hârtiilor de valoare. La 30 iunie 1995 R.M. a acceptat obligațiunile art. VIII al Acordului de Fondare a F.M.I. (Fond Monetar Internațional). Aceasta a însemnat convertibilitatea leului moldovenesc. La 17 iulie a aceluiași an a fost emis decretul cu privire la crearea Fondului Republican de Investiții și Dezvoltare. Fondul statutar al băncilor comerciale la 1 iulie 1996 constituia 278 mln. lei, iar suma activelor – peste 2600 mln. lei. Investițiile creditare în economia națională constituiau 1240 mln. lei, rata dobânzii de refinanțare a Băncii Naționale – 21% , iar la creditele interbancare – 32-40%, în funcție de termenele creditării. În 1993-1994 dobânda la creditele bancare era de 250-400%.¹⁶

Tot acest sistem bancar, precum și însuși statul întrețineau cu credite întreprinderi și firme mari, create pe baza fostelor întreprinderi mari de stat, puțin eficiente și în trecut, dar și în prezent. Businessul mic și mijlociu, care constituia 87% din numărul total de 80 de mii de întreprinderi din Moldova, oficial înregistrate, nu primea susținere financiară. Conform legislației în vigoare Guvernul era obligat ca 30% din ajutorul financiar străin să fie alocat businessului mic și mijlociu. În 1995 Guvernul a făgăduit 7 mln. dolari pentru aceste întreprinderi, a prevăzut 2 mln., dar de fapt nu s-a dat aproape nimic.

Existau, însă, dificultăți în folosirea bazei juridice și condițiilor economice. După opinia lui Lungu, președintele Comisiei parlamentare pentru relațiile economice externe, extinderea acestor relații cu pași încetiniți se datora în mare măsură interpretărilor eronate a legilor din partea mai multor demnitari. Instituțiile unor departamente paralizau utilizarea în practică a acestor legi.¹⁷

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Sistemul bancar astăzi și în perspectivă // Moldova Suverană. – 1996. – 31 august.

¹⁷ Vezi: Независимая Молдова. – 1996. – 16 februarie.

Și totuși, Republica Moldova în acea perioadă a făcut pași importanți în direcția aprofundării suveranității și independenței sale, stabilirii relațiilor necesare cu alte state, inclusiv cu România.

Satul Sărata-Galbenă în documentele timpului. Originea toponimului

Simion ROȘCA,

dr în filosofie, conf. univ., ASEM

Motto:

*Patriotismul este nu numai dragostea pentru pământ;
este dragostea pentru trecut,
este respectul pentru generațiile care ne-au precedat.*

Fustel de Coulanges (1830-1889), istoric frances

Primele atestări documentare de localități din Țara Moldovei sunt din a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Conform surselor documentare, la sfârșitul secolului al XV-lea în Moldova existau de acum circa 2250 de localități rurale și urbane, inclusiv în jur de 580 între Prut și Nistru [1]. Condițiile geografico-naturale și social-economice din Moldova pruto-nistreană, au făcut ca populația băștinașă să-și întemeieze localitățile de-a lungul râurilor, precum și în preajma lacurilor și bălților. Aceasta ne-o confirmă și hrisoavele slavo-românești din secolele XIV-XVI, care atestă numeroase localități din arealul pruto-nistrean apărute alături de bazine de ape (râuri, pârae, lacuri, bălți, izvoare etc) [2]. Sursele de apă au o mare importanță social-economică în viața oamenilor. De aceea locurile din apropierea apelor totdeauna au fost mai populate. Se cunoaște și faptul că cele mai vechi civilizații din istoria omenirii au apărut și s-au dezvoltat pe malurile râurilor [3].

Care este, totuși, geneza satului și originea toponimului Sărata-Galbenă? Nomenclatura topică ne comunică informații din mai multe domenii științifice (istorie, geografie, lingvistică, etnologie, sociologie), reflectând diverse momente din activitatea materială și spirituală a oamenilor – modul de viață, ocupațiile, datinile, obiceiurile, credința. După cum remarcă Iorgu Iordan „*toponimia poate fi socotită drept istoria noastră nescrisă a unui popor, o adevărată arhivă, unde se păstrează amintirea atâtor evenimente, întâmplări și fapte, mai mult ori mai puțin vechi și importante, care s-au petrecut de-a lungul timpurilor și au impresionat într-un chip oarecare sufletul popular*” [4, p.2].